

Фортијер Џонс

СА СРБИЈОМ У ИЗГНАНСТВО

Авантуре једног Американца
са војском која не може умрети

ЕДИЦИЈА
СРБИЈА 1914–1918

Уредник
Зоран Колунџија

Превеле с енглеској
Мила Стричевић
Слађана Стаменковић

Наслов оригинала:
Fortier Jones
WITH SERBIA INTO EXILE
An American's Adventures with The Army that cannot die
The Century Co., New York, 1916.

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2015.

Издавање Едиције *Србија 1914–1918* подржало је
Министарство културе и информисања Владе Републике Србије

ФОРТИЈЕР ЏОНС

СА СРБИЈОМ
У ИЗГНАНСТВО
АВАНТУРЕ ЈЕДНОГ АМЕРИКАНЦА
СА ВОЈСКОМ КОЈА НЕ МОЖЕ УМРЕТИ

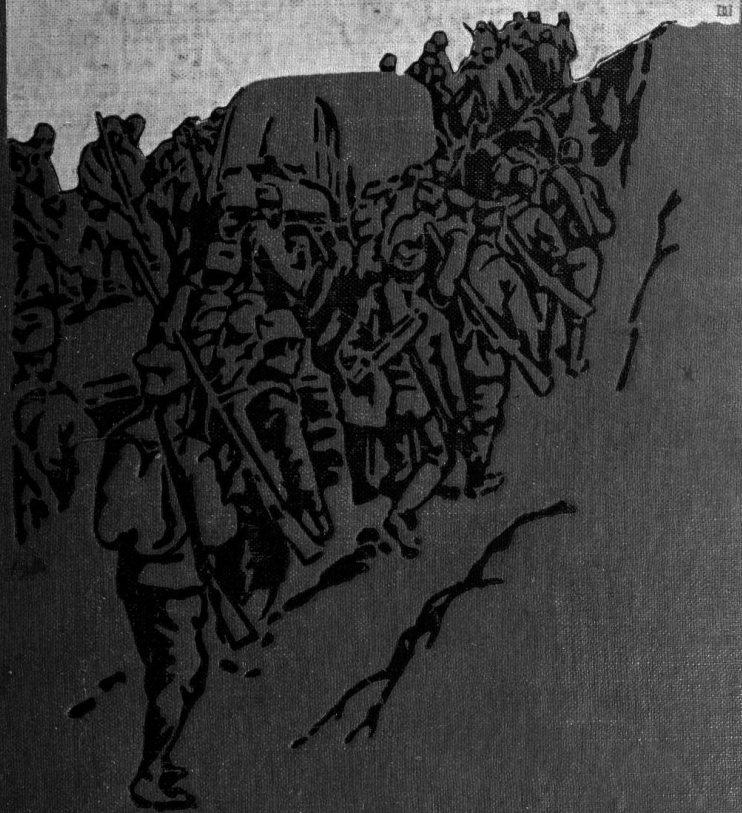
ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

РТС

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ
Београд

WITH SERBIA INTO EXILE

FORTIER JONES

WITH SERBIA INTO EXILE

AN AMERICAN'S ADVENTURES WITH
THE ARMY THAT CANNOT DIE

BY
FORTIER JONES

ILLUSTRATED WITH
PHOTOGRAPHS

NEW YORK
THE CENTURY CO.
1916

TO
THE MEMORY
OF
THE CHEECHAS OF SERBIA
THIS BOOK
IS REVERENTLY DEDICATED

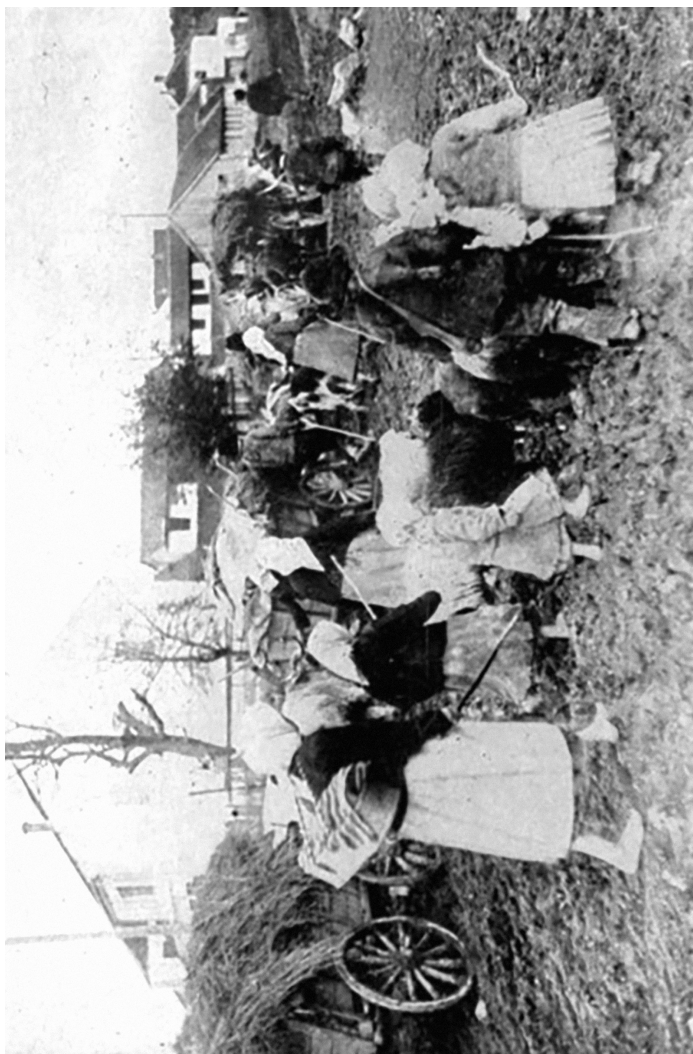
*"Grow old along with me!
The best is yet to be . . ."*

У СПОМЕН И СЕЋАЊЕ
НА СРПСКЕ ЧИЧЕ

*„Остари са мном!
најбоље ће њек доћи...”**

---

* „Grow old along with me! The best is yet to be...” – Robert Brauning,
Rabi Ben Ezra (прим. прев.)

СРПСКИ СЕЉАЦИ БЕЖЕ ИЗ СВОЈИХ ДОМОВА ПРЕД НЕМЦИМА КОЈИ СЕ ПРИБЛИЖАВАЈУ

Прво поглавље

Борбене линије у време мира

Један човек са *Бродвеј експреса* заслужан је за то што сам се крајем септембра 1915. нашао у забаченој долини испод босанских планина. Ова особа, мени непозната, бацила ми је претходног јуна пред ноге новине старе један дан, и пошто су пале на праву страну, сазнао сам да се траже мушкарци за испомоћ Србији. За само један сат постао сам члан експедиције, а у року од седмицу дана „натанковали“ су ме вакцинама и серумима против малих богиња, тифуса и тифоидне грознице. Три недеље касније нашао сам се на Гибралтару, где сам пролазио кроз детаљна и не баш пријатна испитивања младог британског официра. Месец дана касније весело сам се препирао са власницима хотела у Солуну пошто сам током путовања преко Медитерана сазнао да су подморнице биле активне у том подручју. Хитро, и без много времена за размишљање, следећих неколико недеља прошло је у организовању кампа у Нишу, у молитвама да наши аутомобили који су каснили напокон стигну и у упознавању са земљом о којој сам у Америци пронашао тек нешто веродостојних информација.

Потом сам провео шест дивних седмица у Добруну, сеоцету у величанственим босанским планинама, због тога што је Енглескиња Сибил Иден одлучила, са неустрашивошћу и проницљивошћу за које сам касније открио да

су својствене Британкама, да се помоћ мора однети тамо где никада није ношена јер ју је било тешко превести до тамо.

Моја прича о великом повлачењу заправо почиње једног дана пред крај овог мог кратког боравка. Седео сам и ћаскао са српским капетаном инжењераца покрај планинског потока око десет километара од реке Дрине, где су скоро годину дана две војске биле постављене лицем у лице будно се осматрајући, али се ретко сукобећи. Био је то диван дан, типичан за босанску јесен. Сунце је било очаравајуће топло и успављујуће. Борови дуж кршевитих падина изнад нас изгледали су загаситозелени и спокојни, док је шумица кестенова близу које смо седели обасипала бистар поток под нашим ногама четама јесењег лишћа. Изнад нас готово пурпурно небо било је прошарано паперјастим облацима који су лењо пловили њиме. Мир је испуњавао добрунску долину. Тај мир је некако неприродно и чудновато почивао над целом прелепом Србијом, уздуж и попреко, и ми смо причали о протеклим месецима затишја, које су реметиле само неодређене, узнемирујуће гласине које су сад попримале одређеније обличје и задавале капетану озбиљне бриге.

С друге стране мале долине пружала се пруга узаног колосека која је премостила беспутне пределе између Вишеграда на Дрини и Вардишта, места на граници Србије и Босне. Ишла је низбрдо целим путем од Вардишта до Вишеграда, што је била срећна околност, јер су Аустријанци разбили све локомотиве пре него што су се повукли, а Србија више није могла да допреми ниједну локомотиву преко планина до ове изоловане мале пруге. Док смо разговарали, поред нас су протутњала два велика вагона, крцата округлим векнама хлеба тешким по један килограм, печеним у Вардишту и потом свакодневно слатим низбрдо војницима у рововима крај Дрине. Волови су имали мукотрпан задатак да одвуку вагоне назад у пекаре. Други вагон, натоварен у Вардишту до задивљујућих висина свеже по-